

POSTANOWIENIE

Dnia 2 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Dobrowolski

w sprawie prokurator Prokuratury Rejonowej [...] - S.C., uniewinnionej od dokonania przewinienia dyscyplinarnego z art. 137 § 1 pkt 5 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (t.j. Dz.U.2021.66 - dalej powoływana jako ustawa Prawo o prokuraturze), po rozpoznaniu na posiedzeniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej bez udziału stron w dniu 2 sierpnia 2023 r. wniosku obrońcy uniewinnionej o zasądzenie kosztów obrony w postępowaniu dyscyplinarnym

na podstawie art. 632 pkt 2 k.p.k., art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z § 11 ust. 2 pkt 6 i § 15 ust. 3 pkt 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1800 z późn. zm.) w zw. z art. 171 pkt 1 ustawy Prawo o prokuraturze

postanawia:

zasądzić na rzecz uniewinnionej obwinionej prokurator S.C. kwotę 9 360 zł (dziewięć tysięcy trzysta sześćdziesiąt złotych) jako zwrot wydatków poniesionych przez nią w postępowaniu przed sądem I i II instancji z tytułu ustanowienia w sprawie jednego obrońcy.

UZASADNIENIE

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 23 lutego 2023 r., sygn. akt II ZOW 68/22, Sąd Najwyższy po rozpoznaniu odwołań Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego dla szczecińskiego okręgu regionalnego oraz obwinionej prokurator S.C. i jej obrońcy od wyroku Sądu Najwyższego Izby Dyscyplinarnej z dnia 27 czerwca 2022 r., sygn. akt I DSK 12/21, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że

uniewinnił obwinioną prokurator S.C. od dokonania zarzucanych jej przewinień dyscyplinarnych, kosztami postępowania dyscyplinarnego obciążając Skarb Państwa.

Pismem z dnia 24 marca 2023 r. (data wpływu do Sądu Najwyższego) obrońca S.C. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa kosztów ustanowienia przez S.C. obrońcy z wyboru, kosztów udziału obrońcy w poszczególnych rozprawach sądowych oraz wydatków ponoszonych przez S.C. związanych ze sfinansowaniem przejazdu do siedziby Sądu. Dokonując wyliczeń ww. kosztów w odniesieniu do postępowania przed sądem I instancji, tj. sprawy o sygn. akt I DSK 12/21, obrońca obwinionej powyższe określił na kwotę 13 739, 60 zł. Uzasadniając powyższe wskazał, iż specyfika sprawy wymagała bardzo dużego zaangażowania oraz aktywnej postawy podczas czynności procesowych, która przyczyniła się do wyjaśnienia okoliczności sprawy i dokonania rekonstrukcji stanu faktycznego, na kanwie którego finalnie S.C. została uniewinniona.

Wynagrodzenie z tytułu udziału obrońcy w kolejnych rozprawach w sprawie o sygn. akt I DSK 12/21, tj. 15 października 2021, 15 listopada 2021, 21 grudnia 2021, 24 stycznia 2022, 1 marca 2022, 29 marca 2022, 12 kwietnia 2022, 27 czerwca 2022, 12 lipca 2022, stanowiące iloczyn 20 % z 1200 zł oraz ilości rozpraw (9) obwiniony określił na łączną kwotę 2160 zł.

Obrońca wskazał następnie na wydatki S.C., podlegające zwrotowi, związane ze sfinansowaniem dojazdu na rozprawy obrońcy stanowiące iloczyn ilości rozpraw, pokonanej przez obrońcę odległości (z Kancelarii do siedziby tut. sądu) oraz stawki tzw. „kilometrówki”. Powyższe wyliczył w następujący sposób: iloczyn: 10 (ilość rozpraw) x 2 (podróż w obie strony) x 262 km (długość drogi między siedzibą Sądu Najwyższego a Kancelarią Adwokacką obrońcy - obliczona wg wskazań google maps) x 0,8358 (obrońca podróżował samochodem o pojemności skokowej silnika powyżej 900 cm), wskazując kwotę 4379, 60 zł.

Łączne koszty poniesione przez S.C. w toku postępowania przed sądem II instancji, tj. w sprawie II ZOW 68/22, obrońca określił na kwotę 5 237,96 zł, w skład której wskazał:

- wynagrodzenie obrońcy z tytułu reprezentacji S. C.

w wysokości 4800 zł, która to kwota wynika ze zwielokrotnienia (4x) stawki

urzędowej w kwocie 1200 zł. Zwielokrotnienie ww. stawki w ocenie wnioskujący uzasadnił złożonością przedmiotowej sprawy, w tym jej wielowątkowym charakterem, wskazując na zagadnienia prawne i procesowe oraz obszerność zgromadzonego materiału dowodowego, który musiał być ponownie przeanalizowany przez obrońcę w ramach przygotowania do sporządzenia apelacji oraz odpowiedzi na apelację, a nadto udziału w rozprawie apelacyjnej. Wskazano również, iż specyfika sprawy wymagała bardzo dużego zaangażowania oraz aktywnej postawy podczas przygotowania;

- wydatki S. C., podlegające zwrotowi, związane ze sfinansowaniem dojazdu na rozprawę obrońcy stanowiące iloczyn ilości rozpraw, pokonanej przez obrońcę odległości (z kancelarii do siedziby sądu) oraz stawki tzw. „kilometrówki”. Powyższe wyliczył w następujący sposób: iloczyn: 1 (ilość rozpraw) x 2 (podróż w obie strony) x 262 km (długość drogi między siedzibą Sądu Najwyższego a Kancelarią Adwokacką obrońcy - obliczona wg wskazań google maps) x 0,8358 (obrońca podróżował samochodem o pojemności skokowej silnika powyżej 900 cm³), co daje łącznie 437,96 zł.

Zarządzeniem z dnia 10 maja 2023 r. wezwano adw. M. L. do uzupełnienia braków formalnych wniosku z dnia 24 marca 2023 r. w przedmiocie kosztów ustanowienia obrońcy z wyboru poprzez przedłożenie uwierzytelnionej kopii umowy łączącej obwinioną i obrońcę wraz z dokumentem potwierdzającym opłacenie wystawionej na jej podstawie faktury w terminie 7 dni od dnia doręczenia niniejszego zarządzenia pod rygorem uznania wniosku za bezskuteczny.

W odpowiedzi na wezwanie obrońca przedłożył fakturę VAT nr F.A./ [...], opiewającą na kwotę 18 977,56 zł, wskazując, iż należności uiszczono w formie gotówkowej, a umowa o świadczenie usług prawnych została zawarta w formie ustnej.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Wniosek obrońcy uniewinnionej S.C. należało uznać za słuszny co do zasady, jednakże niezasługujący na uwzględnienie w całości.

Zgodnie z treścią art. 632 pkt 2 k.p.k., statuującym generalną zasadę przyznawania kosztów w przypadku uniewinnienia bądź umorzenia postępowania - znajdującego zastosowanie na gruncie niniejszej sprawy mocą art. 171 pkt 1 ustawy Prawo o prokuraturze - w razie uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania koszty procesu, a tym samym również uzasadnione wydatki, w tym z tytułu ustanowienia w sprawie jednego obrońcy (art. 616 § pkt 2 k.p.k.) w sprawach z oskarżenia publicznego ponosi Skarb Państwa. Wynagrodzenie adwokata ustanowionego z wyboru ustalane jest na innych zasadach niż dla obrońców działających z urzędu, gdyż - zgodnie z treścią art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1184 z późn. zm.-) - odbywa się w granicach dopuszczalnej, szerokiej autonomii. Przypomnienia wymaga jednak, iż umowa z klientem, ustalająca opłaty za czynności adwokackie, nie jest wiążąca dla sądu, gdyż takową cechę wykazuje jedynie w relacji pomiędzy obrońcą będącym adwokatem i jego mocodawcą. Ustalona zatem w umowie wysokość opłat za czynności adwokackie nie musi stanowić podstawy zasądzenia przez sąd poniesionych przez tę stronę kosztów zastępstwa prawnego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2020 r., V KK 534/18, LEX nr 3260337). Zwrot ten limitowany jest natomiast stawkami określonymi w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1800, z późn. zm. - dalej powoływane jako Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości).

Treść § 11 ust. 2 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości wskazuje, iż stawka minimalna za obronę przed Sądem Najwyższym wynosi 1200 zł. Właśnie z uwzględnieniem tej stawki minimalnej ustala się wysokość opłat stanowiących podstawę zasądzania kosztów zastępstwa prawnego i kosztów adwokackich (§ 15 ust. 1) co do zasady. Opłatę w sprawach wymagających przeprowadzenia rozprawy ustala się w wysokości przewyższającej tę stawkę minimalną, która nie może przekroczyć sześciokrotności tej stawki, przy czym wspomniane jej zwielokrotnienie może zostać zastosowane, jeżeli uzasadniają to określone w § 15 ust. 3 uprzednio powołanej regulacji okoliczności, tj. niezbędny nakład pracy adwokata, poświęcony czas na przygotowanie się do prowadzenia sprawy, liczbę stawieńnictw w sądzie, w tym na rozprawach i posiedzeniach, czynności podjęte w sprawie, jak również

wkład pracy adwokata w przyczynienie się do wyjaśnienia okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, jak i istotnych zagadnień prawnych budzących wątpliwości w orzecznictwie i doktrynie, a nadto rodzaj i zawartość sprawy, w szczególności tryb i czas prowadzenia sprawy, obszerność zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego lub biegłych sądowych, dowodu z zeznań świadków, dowodu z dokumentów, o znacznym stopniu skomplikowania i obszerności. Zasądzenie jednak kosztów obrony wyższych od stawek minimalnych (maksymalnie w wysokości ich sześciokrotności) w sprawach wymagających przeprowadzenia rozprawy wymaga wykazania i ustalenia okoliczności uzasadniających takie rozstrzygnięcie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 5 marca 2021 r., IV KK 319/19, LEX nr 3189930).

W orzecznictwie słusznie przyjmuje się, iż sąd może kontrolować wysokość żądanego przez stronę wynagrodzenia adwokata w zakresie przekraczającym stawki minimalne, określone w przepisach wskazanych w rozporządzeniu, przy czym kontrola ta dokonywana ma być przy uwzględnieniu rodzaju i stopnia zawartości sprawy oraz nakładu pracy obrońcy lub pełnomocnika (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 marca 2011 r., I KZP 1/11, OSNKW 2011, z. 5, poz. 38).

Mając na uwadze, iż mocą wyroku z dnia 23 lutego 2023 r., sygn. akt II ZOW 68/22, doszło do uniewinnienia obwinionej prokurator jej obrońca wniósł o zasądzenie, zgodnie z przedstawioną fakturą nr F.A./000023/05/2023, na rzecz upoważniającej do obrony S. C. kwoty łącznej 18 977,56 zł, która stanowi sumę kwoty 11 170,41 zł + 23 % VAT z tytułu zwrotu kosztów obrony za postępowanie pierwszoinstancyjne oraz kwoty 4258,50 zł + 23 % VAT za postępowanie przed sądem II instancji. Wyszczególnił przy tym, iż powyższych zawierają się nadto koszty związane ze sfinansowaniem kosztów dojazdów na rozprawy, tj. kwota 4379,60 zł tytułem iloczynu rozpraw w postępowaniu przed sądem meriti i kwota 437,96 zł tytułem dojazdu na rozprawę odwoławczą. Podkreślił jednocześnie, iż specyfika niniejszej sprawy wymagała od niego wysokiego stopnia zaangażowania oraz aktywnej postawy podczas czynności procesowych, która przyczyniła się do

wyjaśnienia okoliczności sprawy i dokonania rekonstrukcji stanu faktycznego, na kanwie którego finalnie S. C. została uniewinniona.

W pierwszej kolejności uznać za nieuzasadnione należy wskazane we wniosku żądanie w zakresie podwyższenia ustalonych kosztów obrony o kwotę podatku od towarów i usług wyliczoną według stawki podatku obowiązującej dla tego rodzaju czynności. Zasadność formułowanego postulatu wyklucza bowiem w sposób jednoznaczny przepis § 4 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 18 z późn. zm.), którego treść przewiduje obowiązek podwyższenia stawki o należny podatek VAT wyłącznie w przypadku pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu. Wskazać bowiem należy, iż „o ile obrońca z urzędu otrzymuje wynagrodzenie podwyższone o podatek od towarów i usług (jako płatnik tego podatku ma obowiązek jego odprowadzania od otrzymanych za wykonaną pracę kwot), to w przypadku obrony z wyboru sytuacja jest odmienna, albowiem koszty z tytułu wydatków na ustanowienie obrońcy z wyboru zasądzane są na rzecz samej strony” (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2019 r., II KK 324/16, LEX nr 2620245).

Niezasadnym żądaniem jest nadto wniosek o zwrot kosztów dojazdu. Wprawdzie niewątpliwie w skład uzasadnionych wydatków obwinionego z tytułu ustanowionego w sprawie jednego obrońcy (art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k.) wchodzi również poniesione przez niego wydatki na pokrycie kosztów dojazdu obrońcy na rozprawę, jednakże zasada ta również dotyczy wyłącznie obrońców z urzędu. Brak jest zatem podstaw do przyznania uniewinnionej obwinionej kosztów związanych z dojazdem obrońcy na rozprawy przed sądem I instancji w kwocie 4379,60 zł oraz rozprawy przed sądem II instancji w kwocie 437,96 zł. Uwadze Sądu Najwyższego nie umknęła przy tym okoliczność, iż kwotę 4379,60 zł obrońca uniewinnionej nieprawidłowo zawarł w wystawionej fakturze VAT za postępowanie pierwszoinstancyjne, gdyż wskazaną należność wskazał w ramach usługi „prowadzenia sprawy” i „udziału w rozprawach”.

Tym samym kwota podlegająca dalszej analizie wynosi w istocie 9 360 zł z tytułu zwrotu kosztów obrony za postępowanie pierwszoinstancyjne oraz 4 258,50

zł za postępowanie odwoławcze. Zaznaczenia w tym miejscu wymaga nadto, iż treść przedłożonej faktury nie odpowiada przy tym wysokości kosztów za postępowanie przed sądem ad quem wskazanych w treści wniosku. Sąd Najwyższy, niezależnie od powyższej rozbieżności, za ostatecznie wskazywaną kwotę przyjął wartość wskazaną w wystawionej fakturze jako rzeczywisty koszt poniesiony przez uniewinnioną obwinioną. Podkreślenia wymaga bowiem, iż to na osobie dochodzącej określonych roszczeń spoczywa obowiązek udowodnienia, iż zostały spełnione przesłanki pozwalające na realizację jej uprawnień wynikających z art. 632 pkt 2 k.p.k., przy czym zwrot wyłożonych kosztów tytułem wynagrodzenia obrońcy z wyboru powinien być uwarunkowany obowiązkiem wykazania poniesienia rzeczywistych wydatków z tego tytułu.

Weryfikując zarówno rodzaj i stopień złożoności niniejszego postępowania, jak i nakład pracy obrońcy Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że wynagrodzenie obrońcy uniewinnionej obwinionej za postępowanie przed sądem a quo winno zostać podwyższone do czterokrotności stawki minimalnej wysokości, tj. kwoty 4800 zł. Słuszność zastosowania stawki zwielokrotnionej uzasadnia bowiem fakt, iż obrońca obwinionej był obecny łącznie na dziewięciu rozprawach, formułował wnioski dowodowe, które w znacznym stopniu przyczyniły się do wyjaśnienia okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia, przy czym jego zaangażowanie i aktywna postawa procesowa przyczyniła się do wydania wyroku uniewinniającego. Odnosząc się do stawki postulowanej w treści wniosku, tj. jej sześciokrotności w wysokości 7200 zł, wskazać należy, iż obrońca nie wykazał okoliczności mogących uzasadniać maksymalne jej podwyższenie, przy czym takowych nie dopatrzył się z urzędu także Sąd Najwyższy, dokonując analizy w kontekście przesłanek określonych w § 15 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości.

Na uwzględnienie zasługiwał natomiast wniosek dotyczący wydatków z tytułu udziału obrońcy dziewięciu rozprawach w sprawie o sygn. akt I DSK 12/21 (15 października 2021 r., 15 listopada 2021 r., 21 grudnia 2021 r., 24 stycznia 2022 r., 1 marca 2022 r., 29 marca 2022 r., 12 kwietnia 2022 r., 27 czerwca 2022 r. oraz 12 lipca 2022 r.) stanowiące iloczyn 20 % z 1200 zł oraz ilości rozpraw (9), wynoszące łącznie kwotę 2160 zł.

Za zasadne Sąd Najwyższy uznał tym samym żądanie zwrotu wydatków poniesionych przez uniewinnioną obwinioną w postępowaniu przed sądem meriti z tytułu ustanowienia w sprawie jednego obrońcy w łącznej wysokości 6 960 zł.

W odniesieniu do kosztów za postępowanie przed sądem II instancji wskazać należy, iż ich wartość limitowana jest wysokością rzeczywiście poniesionych kosztów, przy czym - zgodnie z uprzednio powoływanym § 2 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości - nie może przekroczyć sześciokrotności stawki minimalnej. Mając na uwadze, iż na podstawie przedłożonej faktury za rzeczywisty koszt uznać należy tym samym kwotę 4258,50 zł, za niewykazane należało uznać tym samym żądanie sformułowane w treści wniosku z 24 marca 2023 r. w wysokości czterokrotności stawki minimalnej, tj. 4800 zł.

W ocenie Sądu Najwyższego zasądzenie kosztów obrony w postępowaniu przed sądem II instancji we wskazanej na fakturze kwocie nie znajduje uzasadnienia. Długotrwałość postępowania, liczność rozpraw, aktywność procesowa, jak również konieczność dokonania należytej analizy dowodów, jak też opinii biegłych zostały wszak zrealizowane przez obrońcę na etapie pierwszoinstancyjnym. W toku postępowania odwoławczego odbyła się przy tym tylko jedna rozprawa, a obrońca odnosił się do uprzednio prezentowanych już wcześniej argumentów. Za okoliczności uzasadniające jednak podwyższenie zwrotu kosztów obrony Sąd Najwyższy uznał jednak widoczne zaangażowanie obrońcy, postrzegane przez pryzmat ponadstandardowego zaangażowania w sprawę, szczególnie w postaci rzetelnego sporządzenia odwołania oraz odpowiedzi na odwołanie Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego dla szczecińskiego okręgu regionalnego. W efekcie skutkowało to podwyższeniem przez Sąd Najwyższy przyznanego zwrotu poniesionych kosztów obrony z wyboru do kwoty 2400 złotych, a więc dwukrotnie powiększonej stawki minimalnej.

Na kwotę zasądzoną w sentencji postanowienia składa się zatem kwota w wysokości 6 960 zł (postępowanie przed sądem I instancji) oraz kwota w wysokości 2400 zł za postępowanie przed sądem ad quem.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji

[as]

[M. T.]